

מנה בדת

לע"צ הגאון רבי שמעון משה בן
רבי יהושע זליג דיסקין זצוק"ל
הערות והנצחות טל' 0548449853 או מייל
MABADAF12@GMAIL.COM

גליון 77 פרשת חוקת תשפ"א

יומא ע-עו

הביאה השנייה לקדש הקדשים היתה להוציא את הכף והמחתה, דף עא שכל הפרשה נאמרה על הסדר חוץ מהפסוק ובא אהרן וזה אחר אילו ואילו העם כי בכך מתקיים מה שקיבלו שיש חמש טבילות ו' קידושים, ואם הכניסה הנוספת היתה בלי הפסקה להכנסת הקטורת יהיה רק ג' טבילות וששה קידושים, ור' זירא מקשה שנאמר שיפסיקו בשעיר הנעשה בחוץ, אביי מבאר שנאמר ויצא ועשה את עולתו, שמהיציאה הראשונה עשה את אילו ואילו העם, ורבא מבאר שמדויק בפסוק ופשט את בגדי הכהן אשר לבש, ופשוט שפשט מה שלבש, אלא בא ללמד שהוא לבש כבר קודם, ורבה בר שילא מקשה מדוע לא יפסיקו בשעיר הנעשה בחוץ, ויש לתרץ שכתוב ויצא ועשה את עולתו וכל הפרשה היא כסדר, ואף שנאמר ואת חלב החטאת יקטיר המזבחה ואח"כ כתוב ואת פר החטאת ואת שעיר החטאת יוציא ושרפוהו, ובמשנה שנינו שהרואה את הכה"ג כשקרא אינו רואה שריפת השעיר וא"כ את אימורי חטאת מקריבים אח"כ, וצ"ל שמהפסוק ובא אהרן אל אהל מועד והלאה זה לא על הסדר, ואין לומר שנתקן את הברייתא ולא את הפסוק לאביי לומדים ממה שכתוב והמשלח והשורף, וכמו שהמשלח היה קודם כך שורף היה קודם, ואין לומר שנלמד משלח משורף שזה עכשיו כי לשון והמשלח משמע שכבר היה, ורבא לומד מהפסוק יעמד חי שזוקק לעמוד חי עד שעת הכפרה שהיא בזמן מתן דמים.

כשפגש המשלח את הכה"ג למחרת יוה"כ אמר לו אישי כה"ג עשינו שליחותך, ואם מצאו בביתו אומר לו מחיה חיים עשינו שליחותך, וכן אמר רבה שכשהתלמידים נפרדו בפומבדיתא אחד מהשני היו אומרים מחיה חיים יתן לך חיים ארוכים טובים ומתוקנים.

נאמר בפסוק כי אורך ימים ושנות חיים ושלום יוסיפו לך, ולכאורה יש שנים שאינם של חיים, וביאר ר' אלעזר שזה שנותיו של אדם שמתהפכות עליו לטובה.

ר' ברכיה מבאר שהפסוק אליכם אישים אקרא נאמר על ת"ח שדומים לנשים אך לא עושים גבורה כאנשים, ועוד אמר ר' ברכיה שהרוצה לנסך יין במזבח ימלא גרונו של ת"ח יין, וזה נדרש מהפסוק אישים שזה כקרבן, ועוד אמר ר' ברכיה שאם אדם חושש שהתורה תפסק מזרעו, ישא בת ת"ח, שכתוב אם יזקין בארץ שרשו ובעפר ימות גזעו

עמוד ב מריח מים יפריח ועשה קציר כמו נטע.

שנו בברייתא שכה"ג אחד יצא אחר יו"כ מביהמ"ק וליוהו כל העם, וכשראו את שמעיה ואבטליון הלכו אליהם, וכשבאו להפרד מהכה"ג אמר להם יבואו בני גויים לשלום, אמרו לו יבואו בני גויים שעושים כמעשה אהרן ולא יבא בן אהרן לשלום שלא עושה כמעשה אהרן.

משנה כהן הדיוט משמש בד' בגדים: כתנת מכנסים מצנפת ואבנט, ולכה"ג מוסיפים חושן אפוד ומעיל וציץ, ובבגדים אלו שואלים באורים ותומים, ונשאלים רק למלך ובי"ד ומי שהציבור צריך לו. גמרא שנו בברייתא שבגדים שנאמר בהם שש עושים אותם כפול שש מכל מין ומין, וכשכתוב משור החוט כפול שמונה, ובמעיל היה החוט כפול י"ב, חוטי הפרוכת היו כפול כ"ד, וחושן ואפוד כפול כ"ח, כשכתוב שש הוא כפול שש שכתוב ה' פעמים שש בפסוקים, ואחד נצרך ללמוד בגופו שיהיה מפתן, ואחד שיהיה כפול שש, ואחד שיהיו שזורים ואחד מלמד לשאר בגדים שלא כתוב בהם שש, ואחד לעכב, ור' יוסי בר חנינא מבאר ששש הוא פשתן, שכתוב בפסוק בד והיינו פשתן שהוא עולה מהקרקע בד בבד, ואין לומר שזה צמר כי הוא מתפצל, ואף שגם פשתן מתפצל זה רק כשהוא לקוי אך אין זה עיקר גידולו, ורבינא לומד מהפסוק ביחזקאל פארי פשתים יהיו על ראשם, ומכנסי פשתים יהיו על מתניהם, והקשה רב אשי מהיכן למדנו דינים אלו קודם שבא יחזקאל, ואמר רבינא שניתן לשאול גם ממה שאמר רב חסדא שמיחזקאל למדו שערל לב וערל בשר לא יבא לשרת, ולפני יחזקאל מי אמר את זה, אלא ידעו את זה

מקבלה, ויחזקאל הסמיך את זה בפסוק,

משור לומדים מרימוני המעיל שנעשו מתכלת ארגמן ותולעת שני, ולומדים משור מפרוכת שהיה החוט כפול כ"ד, שכל חוט היה כפול ח', ואין ללמוד מחושן שהיה כ"ח, שעדיף ללמוד ממה שלא נאמר זה, ולא מחושן שנאמר בו זהב, אך מצד שני עדיף ללמוד בגד

דף ע הכה"ג אמר, יותר ממה שאמרתי כתוב כאן, שלא יוציאו לעז ויאמרו שהס"ת הזה חסר, ואת פרשת מוסף של יו"כ קורא בע"פ, ואמר רב הונא בר רב יהושע אמר בשם רב ששת שלא גלל לפרשת מוסף בקריאה שלא גוללים ס"ת בציבור מפני כבוד ציבור, לרב הונא בר יהודה לא מביאים אחר שלא יאמרו שהראשון חסר, ולר"ל שזה ברכה שאינה צריכה, ולכאורה יש להוכיח שלא חוששים לפגם ס"ת ראשון ממה שאמר ר' יצחק נפחא שאם חל ר"ח טבת בשבת מביא ג' ס"ת ובאחד קורא ענין היום והשני של ר"ח והשלישי של חנוכה, ויש לחלק שג' אנשים בג' ס"ת אין חשש פגם, אך באדם אחד אם יקרא בס"ת נוסף יחששו לפגמו של ראשון.

שנו בברייתא שהכה"ג בירך ח' ברכות, על התורה כמו שמברכים בביהמ"ס, על העבודה וההודאה ועל מחילת העוון כתיקנה, ועל המקדש, ועל הכהנים ועל ישראל, וכן שאר התפילה, ותפילתו היא: רינה תחינה ובקשה מלפניך על עמך ישראל שצריכים להושע, וחותרם בשומע תפילה, ואח"כ כולם מביאים ס"ת מביתם להראות חזותם לרבים.

היה מקום לומר שלא רשאים ללכת לראות במקום אחר כדברי ר"ל שלא מעבירים על המצוות, ויש בזה מצוה של ברוב עם הדרת מלך, אלא שזה לא נחשב להעביר כשאינו עוסק בה.

משנה אם קרא בבגדי בוץ, קידש ידיו ורגליו ופשט בגדיו וטבל והתנגב והביאו לו בגדי זהב ולבשם, וקידש ידיו ורגליו, ויצא ועשה את אילו ואילו העם, ולר"א עכשיו עשה את שבעת הכבשים של מוסף, ולר"ע עשאם עם תמיד של שחר, פר ושעיר של מוסף נעשה עם תמיד של בין הערביים, ואח"כ קידש ידיו ורגליו ופשט בגדיו וטבל והתנגב, ואח"כ לבש בגדי לבן וקידש ידיו ורגליו ונכנס להוציא את הכף והמחתה, וקידש ידיו ורגליו ופשט וטבל ועלה והתנגב, ולבש בגדי זהב וקידש ידיו ורגליו והקטיר קטורת של בין הערביים, והיטיב את הנרות וקידש ידיו ורגליו ופשט והביאו לו את בגדי עצמו, וליוהו עד ביתו ועשה יו"ט לאוהביו אחר שיצא בשלום מהקודש. גמרא הסתפקו בפר העולה אם הקריבוהו עם השעיר של מוסף יחד עם תמיד של בין הערביים, או עם ז' הכבשים יחד עם תמיד של שחר, ורק השעיר קרב עם תמיד של בין הערביים, וכן יש להסתפק לר"א מתי עושה את פר העולה, ולר"א ור"ע יש להסתפק מתי הקריבו את אימורי החטאת, ורבא אמר שלא מצאו לזה מקור במשנה אלא לר"א מתנא דבי שמואל שעשה את האילים קודם הוצאת הכף והמחתה, ואת פר העולה והז' כבשים עשה עם תמיד של בין הערביים, ולר"ע יש מקור בתוספתא ששנו אצל שמואל שר"ע אמר שהפר קרב עם הכבשים עם תמיד של שחר, שכתוב מלבד עולת הבוקר אשר לעולת התמיד, ואח"כ עבודת היום עמוד ב ואח"כ שעיר הנעשה בחוץ, שכתוב ושעיר עזים אחד חטאת מלבד חטאת הכיפורים, ואח"כ אילו ואילו העם, ואח"כ אימורי חטאת ואח"כ תמיד של בין הערביים, ולר"א עשו כסדר קודם של תורת כהנים ואח"כ של חומש הפקודים, ולר"ע לומדים מאשר לעולת התמיד שעשו את המוסף עם תמיד של שחר, ור"א לומד מהפסוק מלבד חטאת הכיפורים שהם מכפרים על אותו דבר, ר' יהודה אמר בשם ר"ע שאת אחד מהכבשים הקריב עם תמיד של שחר ואת שאר הכבשים הקריב עם תמיד של בין הערביים, ולר"א בר"ש ששה קרבו עם תמיד של שחר, ואחד עם תמיד של בין הערביים, והטעם שחילקום, שבפסוק אחד כתוב מלבד עולת הבוקר, ובפסוק אחר כתוב ויצא ועשה את עולתו, לכן עושים חלק בבוקר וחלק בערב, ור' יהודה סבר שעושים אחד לקיים את הפסוק מלבד עולת הבוקר ואח"כ עושה את עבודת היום שמא לא יהיה לו כח, ולר"א בר"ש כיוון שהתחיל עושה ששה שלא יפגע אך בשאר עבודת היום הוא זריז ולא יפגע.

לכל הדיעות במשנה משמע שהיה רק איל אחד כדעת רבי שהאיל של אחרי מות הוא האיל של מוסף בחומש הפקודים שכתוב אחד, ור"א בר"ש סובר שהיה איל נוסף והוא למד מהמילה אחד שיהיה מיוחד שבעדרו, ורבי לומד את זה מהפסוק ממבחר נדריך, ולר"א בר"ש צריך ב' פסוקים אחד בנדר ואחד בנדבה.

התורה אשר שם משה שאם זכה התורה נעשית לו סם חיים ואם לא זכה נעשית לו סם מוות, וכמו שאמר רבא שלמי שרגיל בתורה היא סם חיים ולמי שאינו רגיל היא סם מוות.

ר"ש בר נחמני דרש בשם ר' יונתן שנאמר בפסוק **פקודי ה' ישרים משמחי לב**, ומצד שני כתוב **אמרת ה' צרופה**, אלא שאם אדם זכה היא משמחת ואם לא היא מצרפת אותו, ור"ל לומד מהפסוק עצמו שאם זכה התורה צורפת אותו לחיים ואם לא היא צורפת למיתה.

ר' חנינא דרש בפסוק **יראת ה' טהורה עומדת לעד** שילמד תורה בטהרה דהיינו שישא אשה ואח"כ ילמד תורה.

רב חייא בר אבא דרש בפסוק **עדות ה' נאמנה** שהתורה נאמנת להעיד בלומדיה.

ר' אליעזר מבאר הפסוקים מעשה רוקם ומעשה חושב שהכוונה שרוקמים במקום שחושבים, ובשם ר' נחמיה אמרו שרוקם הוא מעשה מחט ולכן זה פרצוף אחד וחושב הוא מעשה אורג וזה ב' פרצופים.

ר' דימי אומר שמשוח מלחמה משתמש בבגדי כה"ג שכתוב **ובגדי הקדש אשר לאהרן יהיו לבניו אחריו** למי שבא בגדולה אחריו, ור' אדא בר אבהו או כדי הקשו, ששנינו בברייתא שבנו של משוח מלחמה אינו משמש תחת אביו כמו בן כה"ג.

דף עג שכתוב שבעת ימים ילבשם הכהן תחתיו מבניו אשר יבא אל אהל מועד והיינו מי שראוי לבא לאהל מועד, ואם נאמר שהוא לובש בגדי כה"ג א"כ הוא ראוי לפתח אהל מועד, ור"נ בר יצחק מבאר שהלימוד הוא מי שעיקר משיחתו לאהל מועד, אך בן משוח מלחמה אין עיקר משיחתו לאהל מועד, אך קשה ששנינו משוח מלחמה אינו משמש בד' בגדים כהדיוט ולא בח' ככה"ג, ואביי אומר שא"כ הוא כזר, אלא חייבים לומר שהוא ראוי לכה"ג, אך אינו משמש שלא יהיה איבה ולא כהדיוט שמעלים בקדש ואין מורידים, ורב אדא בר אבהו מוכיח שיש אדם בלי איבה ובכ"ז אינו משמש, ששנינו שההבדל בין כהן גדול לכהן הדיוט פר כהן משיח ופר יוה"כ ועשירית האיפה, ולא פורע ולא פורם, אך פורם מלמטה וההדיוט מלמעלה ולא נטמא לקרוביו והוא מצווה על הבתולה, ואסור באלמנה, ומחזיר רוצח מעיר מקלט, ומקריב אונן אך אינו אוכל וחולק, ונוטל ומקריב חלק בראש ומשמש בח' בגדים ועבודות יוה"כ כשרות רק בו, והכל נוהג גם במרובה בגדים מלבד פר הבא על כל המצוות, והכל נוהג המשוח שעבר חוץ מפר יוה"כ ועשירית האיפה, והכל נוהג במשוח מלחמה חוץ מה' דברים פריעה ופרימה וטומאה לקרובים ומצווה בבתולה ואסור באלמנה, ולר' יהודה הוא מחזיר את הרוצח ולחכמים אינו מחזיר, ויש לחלק שאין לו איבה כלפי משוח שעבר, אך יש לו איבה כלפי משוח מלחמה שהוא נחות ממנו, וכשאמר ר' אבהו שמועה זו בשם ר' יוחנן העבירו ממנו ר' אמי ור' אסי את פניהם, ויש אומרים שר' חייא בר אבא אמר את זה ור' אמי ור' אסי העבירו פניהם, ורב פפא אומר שללישנא קמא מובן שר' אמי ור' אסי לא אמרו לר' אבהו משום כבוד הקיסר, אך אם ר' חייא בר אבא אמר את זה הם יכלו לומר לו שר' יוחנן לא אמר כך, רבינן אמר שמשוח מלחמה רק נשאל בהם אך אינו לובשם, וכן שנינו בברייתא שבבגדים שכה"ג לובש משוח מלחמה נשאל בהם.

שנו בברייתא שהשואל באורים ותומים פניו כלפי נשאל, והנשאל פניו כלפי השכינה והשואל אומר **הארדוף אחר הגדוד הזה והנשאל משיב כה אמר ה' עלה והצלח**, ולר' יהודה אין צריך לומר כה אמר ה' אלא **עלה והצלח**, לא שואלים בקול שכתוב **ושאל לו**, ולא שואלים בלב שכתוב **ושאל לו לפני ה'**, אלא כמו תפילת חנה שכתוב **וחנה היא מדברת על לבה**, ולא שואלים שני דברים יחד, ואם שאל עונים לו על הראשון כמו שדוד שאל **היסגירוני בעלי קעילה הירד שאול**, וענו לו **ירד**, ואף שעונים על הראשון **עמוד ב** אך דוד שאל לא כסדר, והחזירו לו כסדר, ואח"כ הוא שאל כסדר שכתוב **היסגירוני בעלי קעילה אותי ואת אנשי ביד שאול**, ויאמר ה' **יסגירו**, ואם צריך תשובה על ב' שאלות עונים לו, כמו שדוד שאל **הארדוף אחר הגדוד הזה האשיגנו ויאמר לו ה' רדוף כי השג תשיג והצל תציל**, ואף שגזירת נביא חוזרת אך גזירת אורים ותומים לא חוזרת, שכתוב **במשפט האורים ונקרא שמם אורים שמאירים דבריהם, ותומים שהם משלימים את דבריהם, ובגבעת בנימין גם השלימו אלא שהם לא הבחינו אם לנצח או שינוצחו, ובסוף הבחינו בכך והסכימו להם שכתוב **ופנחס בן אלעזר עומד לפניו בימים ההם לאמר האוסיף עוד לצאת למלחמה עם בנימין אחי אם אחדל ויאמר ה' עלו כי מתר אתננו בידך**.**

מבגד ולא מפרוכת, ויש לומר שלומדים מאבנט שהוא בגד ולא נאמר בו זהב, ולא לומדים מחושן שנאמר בו זהב, ורב מרי לומד ממה שכתוב בחושן ואפוד **תעשנו**, לזה ולא לאחר, ורב אשי לומד **מועשית** שכל העשיות יהיו שוות, וא"כ אין לומר שיעשה מי' חוטים, שא"כ יהיה ל' ואם יעשו ט' ט' ואחד י' זה לא כמו הפסוק **ועשית** שהעשיות יהיו שוות, במעיל היה החוט כפול י"ב שכתוב **ועשית את מעיל דף עב האפוד כליל תכלת**, ואפשר ללמוד בגזירה שוה מפרוכת שהיה שש, ומצד שני ניתן ללמוד משולי המעיל והרימונים שהיה ח', אך עדיף ללמוד כלי מכלי ולא מתכשיט כלי, או שעדיף ללמוד ממה שבגופו ולא ממקום אחר, ולכן לומדים מהיתור לשאר בגדים שלא נאמר בהם שש.

פרוכת עשויה מכ"ד חוטים, ד' מינים כפול שש, וחושן ואפוד כ"ח, **שכתוב ועשית חושן משפט כמעשה אפוד תעשנו זהב תכלת וארגמן תולעת שני ושש משזר ד' מינים כפול שש**, ועוד חוט זהב עם כל מין, ואין לומר שהיו שש חוטי זהב, לר' אחא בר יעקב לומדים מהפסוקים: **וקצץ פתילים פתיל פתילים**, א"כ יש כאן ד', ולרב אשי לומדים ממה שכתוב **לעשות בתוך התכלת ובתוך הארגמן** ואם נעשה ד' חוטים של ב' ב' א"כ יהיו ח' חוטים ואם נעשה ב' של ב' וב' של אחד, א"כ לא תהיה העשייה שוה.

רחבא אמר בשם רב יהודה שהמקורע בגדי כהונה לוקה, שעבר על הפסוק **לא יקרע**, ורב אחא בר יעקב מקשה שאין זה לאו אלא שהתורה מצוה שיעשה לה שפה כדי שלא תקרע, אך יש לומר שא"כ יש לכתוב שלא יקרע וכתוב לא יקרע שזה לאו.

ר' אלעזר אומר שהמזיח החושן מהאפוד, והמסיר בדי ארון לוקה, שכתוב: **לא יזח, ולא יסורו**, ורב אחא בר יעקב מקשה שאפשר לפרש הפסוק שיחברם היטב שלא יזח ולא יסורו, אך יש לומר שא"כ יש לכתוב שלא יזח ושללא יסורו אלא משמע שזה לאו.

ר' יוסי בר חנינא מקשה שנאמר בפסוק אחד **בטבעות הארון יהיו הבדים לא יסורו**, ובפסוק אחר כתוב **והובא את בדיו בטבעות**, ויש לבאר שהם מתפרקים אך אינם נשמטים שהם עבים בראשם, וכן שנינו בברייתא שהבדים יהיו בטבעות יכול לא יזונו ממקומם, אומר הפסוק **והובא את בדיו** אך א"כ יוכלו להכנס ולצאת אומר הפסוק **בטבעות הארון יהיו הבדים** שיתפרקו אך לא ישמטו,

רב חמא בר' חנינא מבאר את הפסוק עצי שיטים עומדים שהם דרך גדילתם, ועוד יש לבאר שהם מעמידים את ציפופים, ועוד יש לבאר שלא תאמר שאבד סכרם ובטל סכויים לחזור, אלא הם עומדים לעולם ולעולמי עולמים.

ועוד דרש רב חמא בפסוק את בגדי השרד לשרת בקודש עמוד ב שלולא בגדי כהונה לא נשאר משונאי ישראל שריד ופליט, ורב שמואל בר נחמני מבאר שהם בגדים שמגרדים אותם כברייתם מכלי ארגיתם ונשאר חלק שאינו ארוג, ולר' לר' לקיש זה מעשה מחט, ומה ששנינו בברייתא שבגדי כהונה נעשים מעשה אורג ולא מעשה מחט, מבאר אביי שזה נאמר על הבית יד שלהם כמו ששנינו בברייתא שהבית יד של בגדי כהונה נארגת בפני עצמה והדביקה בבגד, והיא מגיעה עד פיסת היד.

רחבא אמר בשם רב יהודה שבצלאל עשה את הארון מג' ארונות והאמצעי היה מעץ ט' טפחים והפנימי היה של זהב ח' טפחים והחיצון היה מזהב י' טפחים ומשהו, ויש ברייתא שהוא היה י"א, וזה תלוי אם עוביו של הארון היה טפח או שהיה עוביו משהו, והמשהו הוא זר כמו שר' יוחנן אמר שהיו ג' זרים במשכן: במזבח ובארון ובשולחן, ואהרן זכה לזר של המזבח, ודוד נטל את הזר של השולחן, והזר של הארון הוא מונח והרוצה יכול ליטלו, ואינו פחות מכולם שהרי נאמר על התורה **בי מלכים ימלוכו**.

ר' יוחנן אמר שכתוב זר וקוראים יזר, שאם אדם זכה בלימוד לשמה נעשה לו יזר ואם לא התורה היא כזרה ממנו, עוד ביאר ר' יוחנן שהקב"ה ציוה **ועשית לך ארון עץ** וכתוב **ועשו ארון ולומדים מזה שבני עירו של ת"ח צריכים לעשות מלאכתו**,

רבא דרש את הפסוק **מבית ומחוץ תצפנו שת"ח** שאין תוכו כברו אינו ת"ח ואביי אמר שהוא נקרא נתעב שכתוב **אך נתעב ונאלח איש שותה כמים עוולה**.

ר"ש בר נחמני אמר שר' יונתן דרש בפסוק **למה זה מחיר ביד כסיל לקנות חכמה ולב אין**, אוי לשונאיהן של ת"ח שעוסקים בתורה ללא יראת שמים, ור' ינאי הכריז על כך אוי למי שאין לו פתח אך עושה דלת לפתח, ורבא אמר לתלמידיו שלא ירשו שני גיהינם שהם לא יהנו מהעוה"ז, וגם לא יקבלו עוה"ב, וריב"ל דרש בפסוק וזאת

לר' יוחנן האותיות בחושן בולטות, ולר"ל האותיות מצטרפות, ואף שבשבטים לא כתוב האות צ' אך היה כתוב באבנים אברהם יצחק ויעקב, ואמנם האות ט' לא כתובה בשמות אך כתוב גם שבטי ישורון, ולכאורה כתוב בברייתא שכהן שאינו מדבר ברוח הקדש ושכינה שורה עליו לא שואלים בו, שצדוק שאל והועיל לו, ואביתר שאל ולא הועיל לו, וא"כ הצירוף לא ברוח, ויש לומר שגדולת הכהן מוסיפה לאורים ותומים.

שואלים רק למלך, ור' אבהו אומר שלומדים את זה מהפסוק ולפני אלעזר הכהן יעמד ושאל לו במשפט האורים, הוא, זה מלך וכל בני ישראל אתו, זה משוח מלחמה וכל העדה זה סנהדרין.

פרק יום הכיפורים

משנה יוה"כ אסור באכילה ושתייה רחיצה סיכה, נעילת הסנדל, ותשמיש המטה, ולמלך וכלה מותר לרחוץ את פניהם, ולר"א יולדת יכולה ללבוש סנדל, ולחכמים אסורה, שיעור איסור אכילה ככותבת גסה עם גרעינתה ושתייה שיעורה כמלא לוגמיו, אכילה ושתייה לא מצטרפים. **גמרא** יש להקשות שאכילה אינה רק איסור אלא גם חיוב כרת, ור' אילא או ר' ירמיה ביארו שהמשנה מדברת בחצי שיעור שאסור ואין בו חיוב כרת, אך זה מובן רק לר' יוחנן שחצי שיעור אסור מן התורה, ולר"ל שחצי שיעור מותר מהתורה קשה מדוע כתוב אסור, וצ"ל שגם לר"ל אסור מדרבנן, אך קשה שלפ"ז לא יתחייב קרבן שבועה ובשבועות שנינו שאם אחד נשבע שלא יאכל ואכל שקצים ורמשים נבילות וטריפות, לת"ק חייב קרבן שבועה, ולר"ש פטור, והקשו על כך איך ת"ק מחייב קרבן הרי הוא כבר מושבע מהר סיני לא לאכול דבר איסור, ורב שמואל ור' יוחנן ביארו שמדובר בכלל דברים המותרים עם אסורים ולכן חלה השבועה, ור"ל ביאר שמדובר כשפירש בשבועה שאוסר על עצמו גם חצי שיעור לדעת רבנן שבנשבע סתם שלא יאכל הוא אסר עצמו רק בשיעור אכילה,

דף עד או כדעת ר"ע שהנשבע אוסר עצמו בכל שהוא ולכן השבועה חלה, ואין לומר שיש קרבן שבועה למרות שאסור מדרבנן כיון שמדאורייתא זה מותר, שהרי שנינו ששבועת העדות נוהגת רק בראויים להעיד, ורב פפא אמר שזה בא למעט מלך, ורב אחא בר יעקב אומר שזה בא למעט משחך בקוביא, ואף שמדאורייתא הוא כשר ורק מדרבנן הוא פסול לעדות ובכ"ז פטור מקרבן שבועת העדות, ויש לומר שבקרבן שבועה העדות נאמר **אם לא יגיד**, וא"כ אינו בן הגדה אף שזה רק מדרבנן.

הגמרא הבינה שבמקום שענוש כרת לא כתוב אסור, אך בברייתא שנינו שאף שנאמר שאסור בכלום לא ענוש כרת אלא באכילה ושתייה ועשיית מלאכה, ויש לבאר בברייתא שכשאמרו שאסור זה רק בחצי שיעור אך כשאכל כשיעור הוא ענוש כרת באכילה ושתייה ובעשיית מלאכה, ועוד יש לבאר במשנה שמה שכתוב אסור זה על שאר העינים מלבד אכילה ושתייה, כמו שרבה ורב יוסף שנו בספרא של רב שיוה"כ אסור ברחיצה וסיכה ונעילת הסנדל ובתשמיש המטה שכתוב **שבתן** שבות.

ר' יוחנן סובר שחצי שיעור אסור מהתורה כיון שהוא ראוי להצטרף לשיעור שלם, ור"ל סובר שבאיסור כתוב אכילה וזה רק כשיש שיעור, ור' יוחנן הקשה ששנינו בברייתא שמצאנו ענוש במה שיש אזהרה, וכוי וחצי שיעור שאינם בענוש לכאורה אינם באזהרה, אך לומדים **מכל חלב** לרבות כוי וחצי שיעור, ור"ל יבאר שזה מדרבנן והפסוק הוא אסמכתא, והראיה לכך שהרי שנינו כוי שהוא ספק ולא צריך פסוק לרבות ספק, אלא זה אסמכתא אך יש לדחות **עמוד ב** שהברייתא הזו סוברת שכוי הוא בריה בפני עצמה וכמו שדרש רב אידי דרש לענין איסור דם שכתוב **אף כל** לרבות כוי אלא שהוא סבר שהוא בריה בפני עצמה.

שנו בברייתא על הפסוק תענו את נפשתיכם שאין לפרש שישב בחום או בקור להצטער, שכתוב **וכל מלאכה לא תעשו**, וכמו שמלאכה היא איסור בשב ואל תעשה כך העינוי הוא בשב ואל תעשה, ואין לומר שאם ישב בשמש ונעשה לו חם לא יאמרו לו שב בצל, או שאם ישב בצל והיה לו קר לא יאמרו לו שב בשמש, אלא יש ללמוד כמו שבמלאכה לא מחלקים כך לא נחלק בעינוי, ובברייתא אחרת שנינו שאין לומר שישב בחמה או בצינה שלומדים כמו מלאכה שהיא דבר שחייבים עליה במקום אחר כך עינוי הוא בדבר שכבר יש איסור במקום אחר והיינו פיגול ונותר, אך ניתן לומר שאסור רק אותם שהם בכרת, וטבל שיש בו רק מיתה מרבים ממה שכתוב **תענו ועיניתם**, ומרבים גם נבילה שהיא בלאו, ואף חולין שאין בו מצוה

לאכלו, ואף תרומה שיש בה מצוה מרבים, ואף קדשים שיש איסור להותיר מהם, ואם יש פירכא, יש ללמוד מהפסוק **והאבדתי את הנפש ההיא** שמדובר כאן על עינוי שהוא אבידת הנפש דהיינו אכילה ושתייה, והפירכא היא **שתענו ועיניתם** נאמר בפרשת עריות, ולכן צריך ללמוד מ**והאבדתי** שזה עינוי שיש בו אבידת נפש, ואצל ר' ישמעאל למדו שכתוב כאן **עינוי** ובמין כתוב **ויעניך** שגם ביוה"כ מדובר על עינוי רעבון, ואין ללמוד ממה שכתוב אצל **לבן אם תענה את בנותי**, שעדיף ללמוד עינוי של רבים משל רבים ולא מעינוי של יחיד, אך לכאורה יש ללמוד מהעינוי של מצרים שכתוב **ויעננו** וביארו שזה פרישות מדרך ארץ, אלא עדיף ללמוד עינוי בידי שמים מעינוי בידי שמים.

ר' **אמי ור' אסי** נחלקו בפסוק **המאכילך מן במדבר למען ענותך**, האם העינוי הוא שאין להם פת בסלם, או שאין להם הנאה באוכל כשאינם רואים אותו, ורב יוסף אמר שיש בזה מקור לכך ממה שעוורים אוכלים ואינם שבעים, ואמר אביי שלכן עדיף לאכול סעודה דוקא ביום, ור' זירא אומר שלומדים את זה מהפסוק **טוב מראה עיניים מהלך נפש**, ור"ל למד מפסוק זה שאדם נהנה ממראה עינוי באשה יותר מהמעשה עצמו.

דף עה ר' **אמי ור' אסי** נחלקו בפסוק **כי יתן בכוס עינו יתהלך במישרים**, האם הביאור הוא שהשונה יין כל העריות הם לפניו כמישור, או שכל העולם דומה לו כמישור, וכן נחלקו בפסוק **דאגה בלב איש ישיחנה** אם הכוונה שייסח את הדאגה לאחרים, או שייסח אותה מדעתו, וכן נחלקו בפסוק **ונחש עפר לחמו** האם הכוונה היא שבכל המעדנים הוא טועם טעם עפר, או שדעתו מתישבת עליו רק אחר שאוכל עפר.

ר' **יוסי אומר** שמדת הקבה אינה כמדת אדם שאם הקניטו אותו יורד לחיי המקניט, אך הקב"ה אף שהנחש חטא וקללו מזונו מצוי עמו בכל מקום, וכן כנען קיללוהו בעבדות והוא אינו צריך לדאוג לפרנסתו אלא הוא אוכל משל אדונו, וכהקב"ה קילל את האשה כולם רצים אחריה וכשהקב"ה קילל את האדמה כולם מתפרנסים ממנה.

רב ושמואל נחלקו בפסוק **זכרנו את הדגה אשר נאכל במצרים חנם**, האם הכוונה דגים כפשוטו שכתוב **נאכל** או עריות שכתוב **חנם**, ומה שכתוב **נאכל** זה לשון יפה על עריות שכתוב **אכלה ומחתה פיה**, ואם הכוונה דגים מה שאמרו חנם שהם הביאו מההפקר, כמו ששנינו שכישראל שאבו מים הקב"ה זימן להם דגים קטנים בכדיהם, ולדעה זו במצרים לא היו פרוצים בעריות שכתוב **גן נעול אחותי כלה**, ולדעה השניה נאמר **מעין חתום** כלפי האסורות להם, ולדעה הזו מובן מדוע בכו למשפחותם דהיינו על עסקי משפחתם שנאסרו להם, ולדעה שבכו על דגים יש לומר שבכו גם על העריות,

ר' **אמי ור' אסי** נחלקו בפסוק **זכרנו את הקישואים** האם טעמו את טעם כל המינים אך לא את הה' מינים הללו, או שהם טעמו את טעמם של מינים אלו אך ללא ממשם ובשאר מינים הם טעמו גם את ממשם.

ר' **אסי** למד הפסוק **כזרע גד** שהוא היה עגול כגיד ולבן כמרגלית, ובברייתא שנינו שהוא כזרע פשתן בגבעוליו, ולדעת אחרים הוא נקרא גד שהוא מושך את הלב כהגדה, ויש ברייתא שזה מלשון הגדה שהוא מגיד לישראל על ילד אם הוא בן ט' לראשון או בן ז' לאחרון, והוא היה לבן שהוא הלבין את עונותיהם של ישראל, ור' יוסי מבאר שכמו שנביא היה אומר לישראל מה שבחורים ובסדקים כך המן גילה, שאם באו למשה לדין אחד אומר עבדי גנבת והשני אומר מכרתו לי, אמר להם משה חכו למשפט בבוקר, ואם נמצא העומר שלא בבית רבו ראשון א"כ השני גנבו, ואם הוא נמצא בבית של השני א"כ העבד נמכר לו, וכן אם באו למשה איש ואשה, הבעל אומר שהיא סרחה עליו והיא אומרת שהוא סרח עלי, ומשה אומר חכו למשפט בבוקר ואם נמצא העומר שלה בבית בעלה א"כ היא סרחה עליו ואם העומר בבית אביה א"כ הוא סרה עליה

נאמר בפסוק וברדת הטל על המחנה לילה ירד המן עליו, ועוד נאמר ויצא העם ולקטו, עוד נאמר שטו העם, ויש לומר שלצדיקים ירד על פתח ביתם, ולבינונים בחוץ, והרשעים יצאו מהמחנה ללקטו, בפסוק אחד נאמר **לחם**, ובפסוק אחר כתוב **עוגות**, ובפסוק נוסף כתוב **וטחנו**, ויש לבאר שלצדיקים לחם לבינונים עוגות והרשעים היו צריכים לטחון, ורב או רב אחא בר חנינא דרשו מהפסוק **או דכו במדוכה** שעם המן ירדו להם תכשיטי נשים שנידוכים במדוכה, ורב חמא דרש מהפסוק **או בשלו בפרור** שירד עם המן תבלין לתבל

קדירה, ור"ש בר נחמני אמר שר' יונתן דרש מהפסוק **והם הביאון אליו עוד נדבה בבוקר בבוקר** שירד להם עם המן אבנים טובות ומרגליות, ותנא אחד למד בפסוק **והנשיאים הביאו את אבני השוהם** שהכוונה נשיאים ממש וכמו שכתוב **נשיאים ורוח וגשם אין**. ר' אבהו דרש בפסוק **והיה טעמו כטעם לשד השמן**, שהמן נמשל לשד שהתינוק מוצא בו טעם כל זמן שיונק כך ישראל טעמו במן כמה טעמים, עוד ניתן לדרוש, שכמו ששד מתהפך לכמה גוונים כך המן משתנה לכמה טעמים.

ויאמר משה בתת ה' לכם בשר לאכול ולחם בשבוע אמר ר' יהושע בן קרחא שאת הבשר הם בקשו שלא כהוגן לכן הם קיבלו בערב שלא כהוגן שאין זמן להכינו **עמוד ב** ואת המן שהם בקשו כהוגן הגיע להם בבוקר, ולמדו מכאן דרך ארץ שיאכלו בשר בלילה, ואף שאביי אמר שיאכל סעודה רק ביום, אך יכול בלילה להאיר כמו יום, ורב אחא בר יעקב אמר שבתחילה ישראל היו כתרנגולים המנקרים באשפה כל הזמן עד שמשה קבע להם זמן סעודה,

נאמר הבשר עודנו בין שנייהם, ובפסוק אחר נאמר עד חדש ימים שהבינונים מתו מיד והרשעים מתו בצער חדש ימים, ור"ל דרש בפסוק וישטחו שטוח שיש לקרוא **וישחטו**, והיינו שהם התחייבו שחיטה למקום, ובשם ר' יהושע בן קרחא דרשו שירד להם עם המן דבר שטעון שחיטה, ורבי אמר שכבר לומדים את זה מהפסוק **וימטר עליהם כעפר שאר וכחול עוף כנף**, ורבי דרש בפסוק **וזבחת כאשר צויתך** שמשה כבר נצטוו על רוב סימן אחד בעוף ורוב שנים בבהמה, והפסוק **שטוח** היינו שהמן היה שטוח לפנייהם.

המן נקרא לשד ר"ת לחם שמן ודבש, ואמר ר' יוסי בר חנינא שלנערים הוא היה כלחם ולזקנים כשמן ולתינוקות דבש, כתוב שליו וקוראים סליו בש' שמאלית, ואמר ר' חנינא שהצדיקים אכלוהו בשלוה, ולרשעים הוא היה כסליו שהם קוצים.

רב חנן בר רבא אמר שהיו ד' מיני שליו, שיכלי קבלי פסיוני ושליו, והמעולה בהם הוא שכלי והגרוע הוא שליו, והוא קטן כציפור ובכ"ז כשצלוהו בתנור הוא תפח והתנור התמלא והניחוהו על י"ג לחמים ובכ"ז האחרונה אינה נאכלת לבדה מרוב השומן, ורב יהודה היה מוצאו בין החביות ולרב חסדא הוא נמצא בבית העצים, ואריסו של רבא הביא לו מהם וכשיום אחד לא הביא לו אמר רבא לעצמו מה קרה, והוא עלה לגג ושמע תינוק שאומר **שמעתי ותרגז בטני**, אמר רבא א"כ רב חסדא נפטר ואכלתי עד עכשיו בזכות הרב שלי.

כתוב בפסוק ותעל שכבת הטל ובפסוק אחר **כתוב וברדת הטל**, ואמר ר' יוסי בר' חנינא שהיה טל מלמעלה וטל מלמטה והמן באמצע כמונח בקופסא, **דק מחוספס** ביאר ר"ל שהוא נימוח על פיסת היד, ור' יוחנן דרש שהוא נבלע ברמ"ח אברים בגימטריא מחוספס, ור"נ בר יצחק אומר שכתוב מחוספס ללא ר'.

ר"ע דרש בפסוק **לחם אבירים אכל איש** שמלאכי השרת אוכלים אותו וכשאמרו את זה לר' ישמעאל אמר שזה טעות שהרי מלאכי השרת אינם אוכלים לחם, וגם משה אמר לחם לא אכלתי ומים לא שתיתי, אלא אבירים הכוונה שהוא נבלע ברמ"ח אברים, ומה שכתוב **ויתד תהיה לך על אונך** נאמר על מה שקנו מסוחר האומות, ור"א בן פרטא אומר שגם מה שקנו המן מפיגם, ונאמר **ויתד תהיה לך** אחר שסרחו שהקב"ה אמר שאמרת שיהיו כמלאכי השרת ועכשיו שחטאו ילכו ג' פרסאות שכתוב שמחנה ישראל היה מבית הישימות **עד אבל השיטים** ורבה בר בר חנה אמר שהוא ראה את המקום הזה והוא ג' פרסאות, וכשנפנו נפנו רק לאחריהם,

מה שכתוב ועתה נפשינו יבשה אין כל שהם אמרו לעצמם שהמן יתפח במעים שהרי אין ילוד אשה שמכניס ואינו מוציא, וכשאמרו לפני ר' ישמעאל את דברי ר"ע הוא דרש שלומדים מאבירים ששנבלעים ברמ"ח אברים ויתד תהיה לך זה ממה שהגיע אליהם ממדינת הים,

דף עו יש מפרשים שהפסוק **אכל איש** נאמר על יהושע שירד לו מן כנגד כל ישראל שכתוב על יהושע **קח לך את יהושע איש אשר רוח בו**, ואין לומר שזה הולך על משה שכתוב עליו **והאיש משה**, שלומדים איש מאיש, ולא מוהאיש,

שאלו תלמידי רשב"י מדוע לא ירד מן פעם בשנה לכל השנה, ענה להם רשב"י משל למלך שיש לו בן שאם מכין לו מזון פעם בשנה הוא מקביל פניו רק פעם בשנה ואם מכין לו מזון כל יום הוא מקביל פניו כל יום, וכן בישראל מי שיש לו ד' או ה' בנים היה דאג שמא לא ירד מן למחרת וימותו בניו ונמצא שכולם כוונו לבם לשמים, וסיבה נוספת שיאכלוהו חם, או שלא יהיה להם משא בדרך.

כשישבו ר' טרפון ור' ישמעאל ושאר זקנים ועסקו בפרשת המן, אמר ר' אלעזר המודעי שירד לישראל מן בגובה ס' אמה, אמר לו ר' טרפון עד מתי אתה מגבב דברים ומביא לנו אמר ר"א אני דורש את הפסוק **חמש עשרה אמה מלמעלה גברו המים ויכוסו ההרים**, וכי היו המים ט"ו בעמק וט"ו בהר א"כ המים היו כחומה, ועוד שכך התיבה לא יכלה ללכת, אלא שנבקעו מעינות התהום עד שהגיעו המים לט"ו אמה על גובה ההרים, והרי מדה טובה מרובה ממדת פורענות ושם כתוב **וארובות השמים נפתחו** ובמדה טובה של המן כתוב **ודלתי שמים פתח וימטר עליהם מן לאכול**, ובדלת יש ד' ארובות א"כ בב' דלתות יש ח' ארובות ובב' ארובות ירד ט"ו אמה, א"כ ירד המן בגובה ס' אמה, ואיסי בן יהודה אמר שהמן היה בגובה עד שראוהו כל מלכי מזרח ומערב, שכתוב **תערוך לפני שולחן נגד צוררי**. בהמשך הפסוק כתוב **כוסי רוייה** דרש אביי שכוסו של דוד בעוה"ב מחזיק רכ"א לוגים גימטריא רוייה, אך יש לדחות את דברי ר"א המודעי שהמבול ירד מ' יום והמן ירד שעה אחת, והמבול היה לכל העולם, והמן רק לישראל, אלא יש לומר שר"א למד בגזירה שווה פתיחה פתיחה.

רב חסדא אומר שיוה"כ אסור בה' עינוים כנגד ה' עינויים שכתובים בתורה: ובעשור, אך בעשור, שבת שבתון, ושבת שבתון, והיתה לכם, ואף שהמשנה מונה ו' דברים יש לומר ששתייה בכלל אכילה, ור"ל למד את זה מהפסוק **ואכלת לפני ה' אלוקיך מעשר דגנך תירושך ויצהרך ותירוש הוא יין**, וכתוב **ואכלת**, אך יתכן לומר שהיה אוכל יין בתוך מאכל אניגרון, כמו שאמר רבה בר שמואל שאניגרון הוא מי בישול התרד ואכסיגרון הוא מי בישול כל הירקות, ורב אחא בר יעקב מבאר שלומדים מהפסוק **ונתתה הכסף בכל אשר תאוו נפשך בבקר ובצאן ובבין ובשכר**, ושכר הוא שתיה וכתוב **ואכלת**, ואין לומר שזה במאכל, שמשמע דבר שמשכר, ואין לומר שזה דבילה קעילית שמשכרת כמו ששינוי שאם אכל דבילה קעילית או שתה דבש וחלב ונכנס למקדש חייב **עמוד ב** אלא יש ללמוד שכר שכר מנזיר ששם זה יין, ולכאורה יש לדחות שתירוש הוא דבר מתיקה ששינוי שהנודר מתירוש אסור בכל מיני מתיקה ומותר ביין, אך מצד שני יש פסוק מפורש **ותירוש ינוכב בתולות** וזה ודאי יין, ויש לדחות שהכוונה בפסוק שדבר הבא מהתירוש גורם לנוכב בתולות, וכן מה שכתוב **ותירוש יקבך יפרוצו** יש לבאר שדבר הבא מהתירוש יתרבה ביקבים, אך ישנו פסוק מפורש **זנות ויין ותירוש יקח לב**, וצריך לומר שודאי תירוש הוא יין ולענין נדרים אינו יין שהולכים אחר לשון בני אדם, והוא נקרא יין שמביא יללה לעולם ונקרא תירוש שהמתגרה בו נעשה רש, רב כהנא שאל שכתוב **תירוש וקוראים תירוש** ויש לומר שאם זכה נעשה ראש ואם לא הוא נעשה רש, וכמו שרבה שאל שכתוב **יין ישמח** וניתן לפרש בשין ימנית, וקוראים ישמח בשין שמאלית, ויש לומר שאם זכה היין משמחו ואם לא מביא לו שמחה, ולכן אמר רבא שהיין והבשמים החכימוהו.

רחיצה וסיכה נקראים עינוי שכתוב **לחם חמודות לא אכלתי ובשר ויין לא בא אל פי וסוך לא סכתי**, ורב יהודה בר רב שמואל בר שילת ביאר לחם חמודות, שאפילו לחם מחיטים נקיות לא בא לפיו ומניעה מסיכה נחשב עינוי שכתוב **ויאמר אלי אל תירא דניאל כי מן היום אשר נתת את לבך להבין ולהתענות לפני אלוקיך נשמעו דבריך ואני באתי בדבריך**.

רחיצה לומדים מהפסוק **ותבא כמים בקרבו וכשמן בעצמותיו**, ואין לומר שזה בשתייה כי זה כמו שמן שהוא מבחוץ, ואמנם שנינו במשנה להיפך שסיכה היא כשתייה ביוה"כ אף אין זה ראייה אלא רק זכר לדבר שכתוב **ותבא כמים בקרבו וכשמן בעצמותיו**, ורב אשי מבאר שלומדים רחיצה מהפסוק **עצמו וסוך לא סכתי**,

מה שכתוב ואני באתי בדבריך יש לבאר שכתוב בפסוק **ושבעים איש מזקני ישראל ויאזניהו בן שפן עומד בתוכם עומדים לפנייהם ואיש מקטרתו בידו ועתר ענן הקטורת עולה וישלח תבנית יד ויקחני בציצת ראשי ותשא אותי רוח בין הארץ והשמים ותבא אותי ירושלימה במראות אלוקים אל פתח שער הפנימית הפונה צפונה**